

Iris Dijkstra is onafhankelijk lichtontwerper en oprichter van Atelier Licht en Kleur (LEK). Na haar opleiding Industrieel Ontwerper in Delft heeft ze zich gespecialiseerd in licht en in 2004 heeft ze 'Atelier Licht en Kleur' opgericht. Atelier LEK is een breed georiënteerd lichtontwerpbureau dat onafhankelijk van de markt focussed op de kwaliteit van de lichtbeleving: in de openbare ruimte, voor het exterieur en voor het interieur van gebouwen. Enkele in het oog springende projecten van haar hand zijn het lichtplan voor het stadhuis in Rotterdam, Interieurverlichting voor het Hoofdkantoor van Randstad in Diemen, Lichtkunst in de Witte de Withstraat en het Kettingschakelarmatuur voor het RijnWaalpad.

www.atelierlek.nl

Participatie in de openbare verlichting

“Een optreden kent geen conventies, geen voorkennis van melodieën, akkoorden en ritmes. Tijdens het optreden geef ik met gebaren de akkoorden door die in mijn hoofd zitten, de muzikanten reageren hierop en vullen ze verder aan. Het gaat nu niet meer alleen over of je een goede muzikant bent of niet, maar of je de rest van de groep genoeg vertrouwt om stappen te zetten. Het mooiste wat er dan gebeurt, is dat alles wat je hoort en ziet echt is. Het is niet altijd goed, en het is niet altijd makkelijk. Dat risico ga je met zijn allen aan en het is een gedeelde verantwoordelijkheid.”

Iris Dijkstra

Colin Benders, alias Kytoman, is een Nederlandse trompettist, hiphopartiest en dirigent van het Kytoman Orchestra. Vanaf 2015 richt hij zich vooral op zijn rol als 'dirigent van geregisseerde improvisatie'. De hieruit voortvloeiende 'Jam Sessions' zijn een experiment in het spanningsveld tussen vrijheid en controle.

De aanpak en denkwijze van Ky-

teman over vertrouwen en vrijheid binnen een kader van visie, kennis en regie sluit goed aan bij de uitdagingen van de participatie-samenleving: hoe gaan we deze uitdaging aan en wat is een goede balans tussen de rol van de bewoner, de overheid en de markt?

Participatie is hot!

Burgerparticipatie, overheidsparticipatie en de participatiemaatschap-

pij; als containerbegrip wordt participatie te pas en te onpas gebruikt voor het 'verkopen' van beleid van overheden. De afgelopen jaren hebben de overheid en de markt stevig bijgedragen aan de emancipatie van de burgers, maar ze kunnen deze nieuwe emancipatie nu niet meer bijbenen.

De impact van de economische recessie en de terugtrekkende

Eind 2014 heeft Atelier LEK samen met Out of Office in opdracht van het IGOV het Rapport OVL2030 geschreven over de toekomst van openbare ruimte en verlichting in 2030. In een reeks van vier artikelen zoomen we in op vier ontwikkelingen in het vakgebied van openbare verlichting, welke ook in het rapport aan bod komen:

Licht en Technologie: democratisering van design (verschenen in RL1, p. 32-33)

Licht en Duurzaamheid: energiebesparing versus circulair (RL2)

Licht en Smart City: 'smart citizen' in een 'conscious city' (RL3)

Licht en de openbare ruimte: sociale veiligheid versus sociale duurzaamheid (RL4)

overheid op onze samenleving is duidelijk zichtbaar in de openbare ruimte. Steden, dorpen en gemeentes voelen dat er een noodzaak is om de zaken anders met elkaar te organiseren en te financieren. Overheid en gemeentes besteden haar taken uit aan marktpartijen met lange contracten van soms wel 20 jaar en nemen zelf de regie. De kennis vloeit weg uit de gemeentelijke organisatie. Dit maakt het regisseren van inhoud een moeilijke opgave en discussies leiden steeds vaker tot juridische dispuuten.

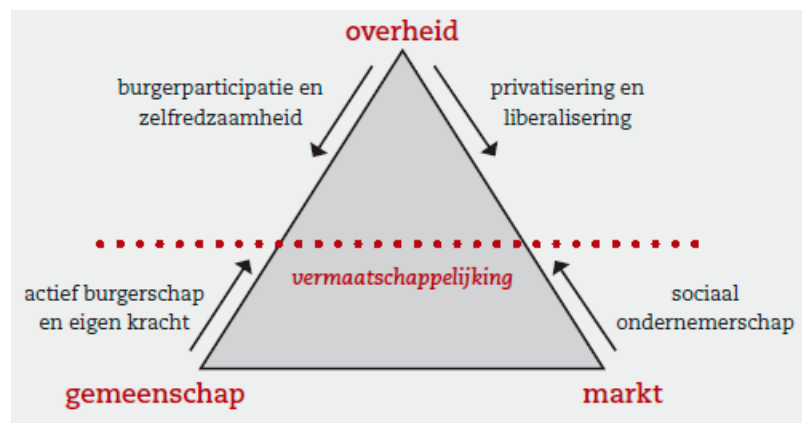
De rol van de mondige burger

En wat wordt de rol van de burger in dit geheel? Is er in het geprivatiseerde model voldoende ruimte voor wensen én eigen verantwoordelijkheid van burgers? Wat is straks hun lijn naar de private aanbieder en wat is hun mandaat? Het risico is dat juist die maatschappelijke dimensie, de lokale gemeenschap die het grootste baat heeft bij goed en mooi licht, buitenspel komt te staan. Daarmee schakelt het systeem een belangrijke potentiële bron van kracht uit: niet alleen de burger als klant maar juist ook de burger als medeproducent.

De zoektocht naar een goede organisatie van de participatie binnen de ontwikkeling van de regiegemeente is volop bezig. Ondertussen haalt de praktijk deze zoektocht in: burgers zijn beter opgeleid, mobieler, mon-

diger, vitaler en nemen het initiatief steeds meer in eigen hand. Dit leidt tot nieuwe verhoudingen tussen wat mensen zelf kunnen en de dienstbaarheid van instituties, tussen eigenbelang en publiek belang en tussen burger, markt en overheid.

re ruimte. De groeiende hoeveelheid vrijetijd die we genieten kunnen we besteden in de openbare ruimte, maar dan moet deze wel voldoende kwaliteit hebben en gericht zijn op de (lokale) behoeften. Het is belangrijk dat er aantrekkelijke straten, pleinen

Participatie in de openbare ruimte

Jane Jacobs noemt in haar boek 'The Death and Life of Great American Cities' (1961) de straat niet alleen een verkeersader, maar een podium voor de bewoners van de wijk: de straat heeft een sociale functie en brengt mensen met elkaar in contact. In de tussentijd is er in het straatbeeld veel veranderd. Zo is de auto als verkeersdeelnemer belangrijker geworden en heeft de digitale revolutie ervoor gezorgd dat mensen mobiel bellen, e-mailen en winkelen op internet, waardoor de traditionele functie van de straat steeds verder is uitgehold. De Deense architect Jan Gehl noemt deze verandering een verschuiving van noodzakelijke naar optionele activiteiten in de openba-

en parken gemaakt worden samen met haar gebruikers. De vraag voor de toekomst is hoe de openbare ruimte eruit gaat zien, wie zich er verantwoordelijk voor voelt en hoe de openbare ruimte wordt gebruikt.

De kunst van het loslaten

Bij het verplaatsen van de regie hoort ook het verplaatsen van de verantwoordelijkheid voor het beheer. Burgers gaan meer verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van hun burens, hun straat en voor willekeurige passanten. Door de bewoners verantwoordelijk te maken voor het beheer van de openbare ruimte wordt de kennis van de lokale situatie en de sociale cohesie optimaal benut.

Bewonersbeheer wordt op verschillende schalen al toegepast in zowel dorpen als steden. Beheer wordt, afhankelijk van welke soort, in algemene zin complexer en tijdrovender naarmate de ambities hoger zijn en het verzorgingsgebied groter. Dan is er meer organisatievermogen, communicatiekracht en professionaliteit nodig. Er is geen principieel verschil in de slaagkans van bewonersbeheer in dorpen en steden maar er is wel een duidelijk verschil in de ondersteuningsstructuur en de inzet van professionals. Gemeenten, corporaties en maatschappelijke dienstverleners zitten echter vaak nog gevangen in het gedachteconstruct van de verzorgingsstaat.

Samen ontwerpen

In alle vormen van co-creatie is de kennisuitwisseling tussen professionals en gebruikers erg belangrijk: leren communiceren over licht, over beleving en over de realistische randvoorwaarden voor beheer en onderhoud. Een belangrijk middel voor lichtontwerpers om tot een gezamenlijk gedragen lichtontwerp te komen is het organiseren van lichtproeven als onderdeel van een ontwerpproces. Ook lichtworkshops waarbij gebruikers, professionals en overheid samenwerken aan een

kwaliteit van openbare verlichting, helpen bij de ontwikkeling van een gezamenlijk vocabulaire voor licht.

Het is voor veel partijen nog moeilijk te bevatten dat de burger in de toekomst zelf de touwtjes in handen kan hebben: hoe weten mensen wat goede verlichting voor hen is, wat slecht is voor anderen en de natuur? Belangrijk is om samen te werken aan kennisoverdracht en bewustwording, verantwoordelijkheden te benoemen en om te bepalen hoe men elkaar daarop kan aanspreken. Zeker ook met de komst van alle slimme tools is niet direct transparant wie de controle heeft. Deze transparantie is een belangrijke voorwaarde om te komen tot waardevolle samenwerkingen in de toekomst.

Lees het volledige
artike op [www.plat-
formruimteenlicht.nl](http://www.plat-formruimteenlicht.nl)